Erityisasiantuntija Tapani Veistola
Suomen luonnonsuojeluliitto ry
YmV 19.9.2017

Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018

Suomen luonnonsuojeluliiton mielestä toimia on tarpeen tehostaa Suomen ja EU:n ympäristötavoitteiden saavuttamiseksi. Niitä ovat luonnon köyhtymisen pysäyttäminen 2020, vesien hyvä tila sekä ilmastomuutoksen hillitseminen ja siihen sopeutuminen.

METSO-ohjelman rahoitusvaje on paikattava loppuun

Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma METSO on kaikkien metsäpolitiikan osapuolten voimakkaasti kannattama hanke. Sen vuosittainen YM:n puolen vähimmäisrahoitustarve aikataulussa pysymiseksi on noin 18 miljoonaa euroa vuodessa. Vuodelle 2018 METSO-rahoitus olisi YM:n puolella 16 miljoonaa euroa. Tavoiteaikataulussa pysymisestä puuttuu siis vuodelle 2018 vielä 2 miljoonaa euroa. Tämä puuttuva osuus on tarpeen paikata eduskunnan budjettikäsittelyssä.

Näiden budjettilisäysten jälkeenkin luonnonsuojelualueisiin varatut määrärahat ovat noin puolta pienemmät kuin hallituskauden alussa. Esimerkiksi soidensuojelu on siirtynyt seuraaville hallituksille. Lisäksi suojelualueiden hoitoon tarvitaan lisää rahaa. Kiireellisintä olisi valmistella lintuvesien kunnostusohjelma esimerkiksi seuraavan hallituksen kärkihankkeeksi (YM & MMM).

Energia- ja ilmastopolitiikka odottaa suurempaa käännettä

Parlamentaarinen liikennetyöryhmä on hyvin priorisoinut rahoitusehdotuksissaan biokaasun sekä kevyen, julkisen ja sähköisen liikenteen merkitystä. Rahoitusta priorisoiduille toimille kaivattaisiin kuitenkin lisää, jotta liikennejärjestelmän kestävä käänne todella toteutuisi
Ruotsin budjetti vuodelle 2018 uutisoitiin suurimpana ilmastosatsauksena koskaan ja uusien investointien suunnitellaan kasvavan nopeasti yli 500 miljoonasta eurosta (2018) yli miljardiin euroon vuodessa (2020). Budjetissa ilmasto- ja energiastrategian toteutukseen varattu 25 miljoonaa euroa vuodessa uutta rahaa on tästä näkökulmasta melko pieni satsaus, ja sitä tulisi nostaa. Luonnonsuojeluliitto pitää esitettyjä energiaveroratkaisuja pääosin oikeansuuntaisina.

Tukien karsintaa ei voida enää lykätä

Vain 10 % Suomen yli neljän miljardin vuosittaisista yritystuista on suunnattu uudistaviin tukiin ja lähes 90 % tuista on luonteeltaan säilyttäviä. Pariisin ilmastosopimuksessa Suomi sitoutui suuntaamaan rahavirrat pois saastuttavista ratkaisuista kohti kestäviä ratkaisuja. Silti ympäristölle haitallisten tukien tukien määrä on vain kasvanut. Yritystukia koskevissa tutkimuksissa on osoitettu, että esimerkiksi energiaveroleikkuri ei vaikuta yritysten kilpailukykyyn tai sijoituspaikkoihin. Päin vastoin kilpailutekijät liittyvät työvoiman saatavuuteen, vakaaseen toimintaympäristöön ja raaka-aineiden hintatasoon. Yritystuet eivät voi jatkossa perustua edunsaajien omiin käsityksiin tukien hyödyllisyydestä.

Yritystukien osalta korostamme:
- Metsien puuresurssia tulee hyödyntää ilmaston kannalta järkevästi ja luonnon monimuotoisuutta vaarantamatta: metsien hiilinielua ei ole vastuullista pienentää.
- Parlamentaarisen työryhmän tulisi linjata lyhyen ja pitkän aikavälin tukireformista jo budjettikäsittelyn yhteydessä. Ympäristölle haitallisia tukia tulisi pienentää jo 2018 budjettikäsittelyn yhteydessä.
- Metsähakkeen energiatukien piiristä poistetaan kannot ja järeä puu sekä edistetään metsissä lahopuun määrän kasvattamista.
- Energiaintensiivisen teollisuuden veronpalautuksesta ja fossiilisiin polttoaineisiin nojaavista yksityisautoilua edistävistä tuista (vapaa autoetu ja kilometrikorvauksen ylikompensoiva osuus) tulisi luopua asteittain lähivuosina.
- Päästökaupan huutokauppatulot on syytä suunnata hyviä ilmastoratkaisuja edistävään rahastoon.

EU-puheenjohtajakauden ja -ohjelmien valmistelu

Suomi on EU-puheenjohtajamaa vuoden 2019 lopulla. Valmistelut ovat kuitenkin jo alkaneet. Esillä tulee olemaan merkittäviä ympäristöasioita, kuten luonnonsuojelu 2020-luvulla, CAP, vesipuitedirektiivin toimeenpanon arviointi yms. Tämä vaatii riittäviä lisävirkoja.

Kotimaisen rahoituksen niukkuuden takia luonnon- ja ympäristönsuojelua tulee priorisoida myös EU-ohjelmien seuraavan ohjelmakauden valmistelussa. Vähähiilisen talouden 20 %:n korvamerkintä rakennerahoissa on ollut tällä kaudella hyvä malli muillekin.

Maatalouden ympäristötuen valmistelua olisi syytä tukea uusimalla perinnebiotoppien kartoitus. Tämä tehostaisi luonnonhoitotöiden ja tukien kohdennusta. Varsinkin kun seuraavan ohjelmakauden alku viivästynee EU:n budjetin viivästyessä, kartoitukset ehtisi vielä tehdä hyvissä ajoin. Rahoitustarve olisi kaikkiaan noin 1,5 miljoonaa euroa, jonka voi jakaa monelle vuodelle.

Aluehallinnonuudistuksen aiheuttamat voimavaratarpeet

Aluehallinnon uudistus lisää ympäristöasioiden hoitamisen haasteita, kun virkamiehet jaetaan valtion LUOVA:n ja ELY-keskuksia monilukuisempien maakuntien välillä. Toisaalta valtion LUOVA mahdollistaa toiminnan tehostamisen niissä asioissa, jotka sinne tulevat. Näin keskitetään harvoja osaajia koko ketjun luvituksesta valvontaan hyödyksi. LUOVA edistää jo osaltaan yhden luukun periaatetta, mikä helpottaa sekä toiminnanharjoittajien että muiden kansalaisten asioimista. LUOVA on syytä saada käyntiin jo vuonna 2019, ja sen valmisteluun on varattava riittävät voimavarat käynnistymisen varmistamiseksi.

Maakuntiin menevien virkojen jatkosta – ja pysyvyydestä – on suuri epävarmuus. Nyt vähiä virkamiehiä hajotetaan entistä useampaan yksikköön. Erityinen huoli Luonnonsuojeluliitolla on vesi- ja kala-asioiden virkamiesten määrästä ja tilanteesta. Se vaikuttaa muun muassa kalatiehankkeiden toteuttamiseen tulevaisuudessa.

Kalatiehankkeita tukevat kulttuuriympäristöselvitykset

Kalatiekärkihankkeen toteuttamisessa on ilmennyt tarve selvittää patojen purkuun ja kalateihin liittyvien kohteiden kulttuuriarvoja. Olisi Museoviraston sekä ympäristö- ja kalaviranomaisten yhteinen etu saada jo lisäbudjettiin hanke, jossa näitä arvoja voitaisiin proaktiivisesti kartoittaa. Jos kulttuuriperintöasiat tulevat esille vasta lupavaiheessa, se voi aiheuttaa kaikille osapuolille hankalia viivytyksiä.

Lisätietoja
- erityisasiantuntija Tapani Veistola, puh. 0400 615 530, tapani.veistola@sll.fi
- suojeluasiantuntija Otto Bruun (ympäristölle haitalliset tuet, ilmasto- ja energia-asiat), puh. 040 631 3399, otto.bruun@sll.fi
- suojeluasiantuntija Paloma Hannonen (luonnonsuojelualueet, metsien ja soiden suojelu) puh. 050 532 3219, paloma.hannonen@sll.fi